

quillons secs, plens de punxes, no gaire diferent de la *sarsaparrilla*, cast. *zarza-parrilla*; mot no enterament estrany, en el nivell popular i rústic, al territori de la nostra llengua, car en el poble ribagorçà de Tolba he sentit anomenar aquesta amb el nom de *barsa-parrilla*,⁵ format amb el ribagorçà *barsa* 'esbarzer'.

Dic ací dos mots d'una paraula de sentit diferent, però de forma paral·lela, que no és improbable que tingui el mateix origen. El mall. i men. *barriola* «espècie de filats o xarxa que es posen les dones en el cap per guardar el pentinat dels cabells», «també en posen en els *camaiots* (pernils farcits per coure'ls), per si esclataven» (BDLC III, 11) i altres objectes semblants (AlcM); en la primera acceptió ja apareix en un doc. mallorquí de 1453, i a Menorca se n'usen també variants fonètiques *borriola* i *barrigola* (Camps Merc., *Folkl. Pag. I*, p. 114, veg. la cita de la cobla en AlcM). És evidentment insostenible l'acudit d'AlcM de veure en això un encruament del fr. *bariolé* 'bigarrat' amb el cat. *barjola*, o d'una extravagant evolució fonètica d'aquest mot a *barriola* o viceversa, objecte amb el qual un ret o trenat de malla no té res a veure.

En canvi hi ha analogia de forma amb un emparat, *emparillado*, o amb la *barrella*, i amb el llatí RETIOLUM, -OLA, no hi ha analogia de forma sinó completa identitat. Des del punt de vista formal, amb el mateix canvi arabitzant, podria bastar-nos suposar que *barriola* surti d'una dissimilació d'un diminutiu *barreylola o *barriylola. O, si es prefereix, suggeriríem encruament amb RETIOLA, -OLUM (diminutiu de RETE 'ret'): justament aquest va donar no solament l'italià *rezzuola*, sinó un mossàrab *retewel* (recollit per Simonet) i calabr. *rittula* que és específicament 'ret del cabell', REW, 7264; el resultat fonètic normal de RETIOLA en català havia de ser *riola.

D'ací el derivat *embarriolar* 'capturar com amb un filat' sovint usat per AMALcover «camins de cabres on el dimoni hi perdria una ànima: tan fort com ell les sap *embarriolar*» (BDLC VI, 113), 'entrebançar' «davant aquesta nova trava que nos *embarriola*, suplicam a tots els suscriptors --- que ho fassen amb aquells de ---» (ib. I, 49).

DERIV.: *Barrellada*. *Barrellar*. *Barrelleta*.

¹ És possible, però, que en portuguès i en l'antic Regne de Granada-Múrcia, existís, almenys a claps, com a continuació del mossàrab local. A Sanlúcar de Barrameda tenim notícia que s'introduí només cap a 1808, i d'altra banda en els parlars xurros de la província de València s'ha mantingut la forma pròpiament mossàrab *barrella* (J. Giner i March), indicis que suggereixen que en altres bandes del territori castellà-portuguès deuria ser de procedència catalana adaptada. — ² No té cap versemblança (geogràficament ni pel sentit) relacionar amb el cèltic BARROS 'plomall, floc de pèls en el cap o a la punta de quelcom'. És clar que no ve de l'ar. *bāri* 'excel·lent' (a desgrat de Barbier, *Proceed. of the Leeds Phil. Soc.* II, i, 12ss.). Més base semàntica hi hauria per pensar en el mot pre-romà continuat

pel cast. *barro*, tractant-se d'una planta que abunda en paratges estanyats, però no hi ha indicis semàntics ni morfològics que s'hi prestin gaire, ni descendents clars d'aquest mot en el nostre territori lingüístic que facin versemblant la idea, geogràficament. És problemàtic que el mossàrab *bar-dāg* planta descrita per Abenjöljol, es pugui relacionar amb la barrella (com voldria Simonet, s. v.), car el glossari mossàrab-sevillà de c. 1100 li atribueix característiques diferents. — ³ Sembla ser el mateix un *barrella* que llegeixo en un doc. pallarès, d'Estaís, parlant de golfos: si bé, vist que en aranès certes xarneres o golfos s'anomenen *relles* (*arrelles*), és possible que hi hagi encruament amb aquest descendent de REGULA. — ⁴ L'informant toponímic de les Penelles, a l'E. de Balaguer, m'anava a explicar un nom de lloc (Coma *Barrella*) dient-me que abans feien *parrella* en el Salat de Linyola, allí al peu, però tot seguit es corregí dient *barrella*. Miren, doncs, *parrella* com una forma rústica, incorrecta.

BARRET, que antigament designava una peça de roba que abrigava el cap (més tard el capell), és diminutiu del ll. BIRRUS 'espècie de capa curta', mot d'origen gàllic; com que no és patrimonial més que en català, llengua d'oc (*berret*) i italià (*berretto*) i per tot en la forma diminutiva, és versemblant que aquest derivat existís ja format en cèltic, *BIRRITTO-, car -ITTO- és sufix de probable origen celta. □ 1.ª doc.: 2.ª meitat S. XIV.

Ja apareix llavors en diversos textos més o menys coetanis, com Turmeda (NCL. x, 120); un document de 1388 «un *barret* obrat de seda e de fil d'or» (Sta Coloma de Queralt, cit. DAG.); en Antoni Canals: «com Sulpíció, sacerdot, sacrificàs als déus tenint un *barret* al cap, segons ordinació de lur costuma, et per cas lo *barret* li caygué --- fon remogut del sacerdocí» (*Valeri M.*, cap. 8). No hi ha motiu per escriure *berret* amb *e* com feren alguns (esclaus de l'etimologia), car la posició pretònica davant *rr* i la dissimilació davant la *e* tònica solen conduir cada una a canviar en *a*, i de fet així es pronuncia amb abast general en valencià i en català occidental, com ara a les Borges (BDLC VI, 36), i ja és la grafia quasi unànime en la llengua antiga.

Amb raó posa de relleu AlcM que el barret era antigament una peça de roba que cobria el cap i no baixava d'aquest, no pas un capell, que és encara el sentit que té a Mallorca, o sigui una espècie de bonet; altrament això no és solament mallorquí: «*barret*: gorro frigio» a Eivissa (Pz. Cabrero); «Mare de Déu del Remei, / de qui'm som enamorada! / d'aquest *barretet* vermei, / qu'es jove que el du m'agrada», Camps i Merc., *Folkl. Menorquí de sa Pag. I*, 77; ¹ a l'Alt Pallars un casquet de capellà s'anomena *barret* (Tor, Vall Ferrera).²

El context que mostra l'inventari de 1388 deixa entendre una peça de roba de materials preuats; els dos documents de cap a 1440 que addueix AlcM també parlen de peces de vellut o tallades per sastres. L'evoc